

szorult helyzetbe jutott magyar erdőtisztek és erdészeti altisztek nyerhetnek anyagi támogatást, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek első belépésüktől kezdve mostanáig legalább öt éven át tagjai voltak s mint ilyenek, tagsági kötelezettségeiknek eleget tettek. A második alapítványból pedig az olyan erdőtiszti és erdőaltiszti özvegyek és árvák nyerhetnek segélyt, kiknek férje, illetőleg atyja az Országos Erdészeti Egyesületnek állandóan és szintén legalább öt éven át tagja volt és tagsági kötelezettségét teljesítette. A harmadik alapítvány segélyeért olyan elhalt magyar erdőtisztek árva leányai folyamodhatnak, kik az egyesületnek halálukig s szintén legalább öt évig tagjai voltak és tagsági kötelezettségeiknek eleget tettek. A negyedik alapítványból hasonló feltételek mellett erdőtiszti özvegyek és árvák, az ötödikből erdő-tisztek és altisztek árvái nyernek segélyt.

Ezen feltételekhez képest felhívjuk tehát az érdekelteket, hogy hiteles okmányokkal felszerelt *bélyegtelen* folyamodványaikat legkésőbb folyó évi november hó 10-ig az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalához (Budapest, V., Alkotmány-utca 6. szám, II. emelet) nyujtsák be.

A folyamodványban kitüntetendő: az élvezett fizetés vagy nyugdíj és nevelési pótlék összege, az összes gyermekek száma, kora és foglalkozása, nemkülönben az, hogy azok részesülnek-e máshonnan segélyben (alapítványi hely., ösztöndíj, állami erdő-tisztek gyermekeinek nevelését segítő alap stb.).

A titkári hivatal.

IRODALOM.

Lapszemle.

Bartha Ábel III. cikke a luczfenyőről. (Erd. Kisérlet. XI. évf. 1. és 2. sz.)

Az Erdészeti Kisérletek című folyóirat ez évi (XI. évfolyam) 1. és 2. számában jelent meg Bartha Ábel m. kir. főerdőmérnök 300 K pályadíjjal jutalmazott cikke „A luczfenyő“-ről (III. cz.), melyben az őállapotban keletkezett luczfenyőállományokat ecseteli. Igen figyelemre méltó cikk ez, melyből kiemelem a szerző előadásának sorrendjében a következőket:

„A luczfenyő őserdő rendszerint egykoru, egyenletes faállománnyal bir, nem vegyeskoru, mint egy-egy kivénhedt, kirabolt erdőből látszik. Életrekelése és elmulása időszakhoz van kötve, nem tart állandóan. Az öreg, tulkoros állomány alatt sűrű fiatalos telepszik meg, fogynak az öreg fák s mentől inkább fogy a régi állomány, a megmaradottakat annál hatékonyabban mozgatja a szél. Többé-kevésbé rövid idő alatt mind ott fekszenek az öreg fák, a vész (széltörés) által egymásra halmozódott fák és helyükön, közöttük a már előzetesen megtelepedett fiatalos áll.” Ehhez jónak látom még hozzátenni, hogy fiatal állomány (csemetés) néha már az öreg állomány 22:1 cm átlagos vastagsága mellett keletkezik, ami szerző szerint a 64 éves kornak felel meg, de ez csak kivételesnek tekinthető, mert a csemetés jelenléte csak akkor általános, mikor az öreg fák átlagos vastagsága már elérte a 26:9 cm mellmagassági átmérőt. „A csemetés hosszú időn át tengődik, fokról-fokra inkább elfoglalja a talajt, 49 cm-nél (nyilván az öreg állomány átlagos vastagsága van itt értve) közöttük már lábra kapottak is vannak. A 68 cm-en felüli átlagos vastagsággal már egyáltalában nem sikerült egész erdőt találni. 54 cm átlagos vastagság tehát az a végső fok, ameddig az erdő, ha tömegében meg is fogyva, még áll. Ezen túl a széltörések jönnek és új erdő áll a réginek helyén.” (15. lap.)

A szerző érdeméül rovom fel, hogy a beszterczenaszódi ős eredeti luczfenyőerdők *vastagsági összetételét* is kutatta és ezáltal bebizonyította, hogy ez az elmélet az ős luczfenyvesekre is érvényes. Hogy az erdőknek vastagsági összetételére súlyt fektet a szerző, kiténik e szavaiból : „Az erdőben való tisztánlátás érdekéből ajánlatos tudni azt, mert általa ítélhetjük meg a legbiztosabban, hogy a becsü tárgyát képező erdő érintetlen egész-e, vagy pedig belőle egy rész, ha régen is, eltávolított.” (13. lap.)

Eredményeit a Vépor hegységi mesterségesen felújított erdőknek általam kutatótt vastagsági összetételével is összehasonlította és azt találta, hogy az *átlagos mellmagassági vastagságok százalékos helye* az állományok nagyobb vastagsága mellett kisebb, mint a vékony állományokban. A 6-ik rajzból ugyanis kiderül, hogy 50 cm átlagos vastagságnál az átlagos mellmagassági vastagság

százalékos helye mintegy 52 (‰), míg ellenben 10 *cm*-nél mintegy 61‰-nál van. Kifogásolta a 16. lapon, hogy én a Vépor hegységi elsőrendű talaju luczfenyvesek mellmagassági átlagának százalékos helyét csak átlagban jelöltem meg. Hát ennek oka az volt, hogy nem igen nagyszámu megfigyeléseim által nem tartottam magamat feljogosítottnak arra, hogy megállapítsam az átlagos vastagság százalékos helyének változásait a korról, illetőleg az állomány vastagodásával. Most azonban, midőn B. A. adatai közölve vannak, meggyőződtem arról, hogy az átlagos vastagság százalékos helye a kor emelkedésével az én adataim szerint is hátrál, ámbár kisebb mértékben, mint B. A. VI. rajzában ki van tüntetve. Az Erdészeti Kísérletek IV. évfolyamának 3. és 4. füzetében közölt VII. táblázatomban (89—91. lap) látható csoportosítás és az illető átlagkoroknak az eredeti összeírásomból történt megállapítása szerint úgy találtam, hogy a mellmagassági vastagságok átlagának százalékos helye a 9 *cm* vastagságnál 60 és a 38 *cm* átlagos vastagságnál körülbelül 57 *cm* és kor szerint a 20 éves kortól 100 éves korig 60-ról 56-ra száll alá.

Ezenkívül B. A. azt találta, hogy a különböző vastagságú faállományokban az egyenlő helyzetű vastagsági fokozatok sugárkévését alkotó vonalok (B. A. III. rajza) összehajlanak, míg én azokat (E. K. IV. évf. 3. és 4. sz. 91 l. 3. rajz és 94. l. 5. rajz) egyeneseknek vettem fel. Ez lehet tőlem tévedés is, de lehet az okát abban is keresni, hogy az én adataim egyenlőkoru, továbbá 100 évnél csak ritkán valamivel idősebb és (legalább középkorig) főként mesterségesen létrejött állományokra vonatkoznak.

Helyes, de ismeretes szerzőnek azon tapasztalata, hogy a faállományok fatömegének kiszámítása egyetlen próbatörzs alapján bizonytalan. A hibát szerző az alacsonyabb vastagságú erdőkben igen nagyoknak, a magasabb vastagságúakban sokkal kisebbeknek, de az egy próbatörzsszel számított fatömeget mindig csekélyebbnek találta a valóságosnál. A különbség 5—8 *cm* vastag faállományoknál a helyes számítás eredményének 25‰-a, 26—29 *cm* vastagságnál kereken 3‰-a volt, míg 50 *cm* átlagos vastagság mellett már majdnem elenyészett (2. sz. kimutatás).

A törzsszámot szerző a 7. sz. kimutatás szerint az 5 *cm* átlagos vastagságnál, ami szerinte 22 évnek felelne meg, 9920-nak,

10 *cm* átlagos vastagság mellett (32—33 év) 3535-nek, 20 *cm*-nél (57—58 év) 956-nak, 30 *cm*-nél (88 év) 474-nek, 40 *cm*-nél (121 év) 279-nek és 50 *cm*-nél (155 év) 166-nak találta.

Igen érdekes módon állapította meg szerző a *kivesző fák* számát és fatömegét is, konstatálva, hogy nemcsak a legvékonyabb törzsek száradnak ki s hogy a kiszáradt törzsek átlagos vastagsága a korral folyton közeledik az élő állomány átlagos vastagságához, amit különösen a VI. sz. rajz állít szemünk elé, mely szerint, ha az élőfaállomány átlagos vastagsága 10, 20, 30, 40 *cm*, akkor a kiszáradt fáké sorban körülbelül 5, 10, 16, 26 *cm*. Mikor az élő állomány mintegy 66 *cm* átlagos mellmagassági vastagságra emelkedik, akkor már minden fa kiszárad vagy kidül és valószínű, hogy „átlagosan 200—210-ik életévében tűnik el a régi erdőnek utolsó fája is, mikor annak helyén az 54 *cm* átlagos vastagságnál megtelepedett, tehát már 30—40 éves új erdő áll.” (21. l.)

Igen érdekes a *körlepösszeg* változása is, melyet a IX. rajz tüntet fel. A görbe a 14 és 20 *cm* átlagos vastagságok elérésének ideje között (mely a 7. sz. kimutatás szerint a 42. és 58. életévek közé esik) jelentékenyen behorpad, amit az ezen korban fellépő tömeges kiveszés okozhat; a görbe a 44 *cm* átlagos átmérőnél (a 7. sz. kimutatás szerint tehát a 135. év táján) már kezd általánosan lehajlani.

Legnagyobb *fatömeget* talált szerző a 135-ik évben, 469 köbmétert. A fatömeg *évi folyó növekedése* maximumát a 25. és 30-ik évek közt éri el ami „összeesik a faegyed legerőteljesebb vastagsági és magassági fejlődésének idejével és az átlagos évi növekedés tetőzése s egyuttal a legnagyobb évi hozadék ideje is 40 év. Innen kezdve egyenletesen csökken a 110 éves korig, hol a csökkenés nagyobb fokra fordul és a 135-ik évnél fogyásba vált át, 135 éven túl már nem vesz fel a faállomány annyi növedéket, mint amekkora fatömeg az álló fakészletből természetes uton kiválik.” (23. l.)

Ezekben kívántam a jeles dolgot röviden ismertetni és a szaktársak figyelmét annak tüzetes tanulmányozására felhívni, ami különösen akkor elkerülhetetlen, ha valaki más erdők viszonyait kívánja behatóan tanulmányozni.

Végre soraimat azzal az óhajtással zárom, vajha akadnának még körünkben ily buzgó szakemberek, akik a már kiveszőfélben lévő őserdeinket tanulmányoznák és azok viszonyait a jövő kor számára rögzítenék.

Östölgyesünk már megtollászva is alig akad; jegenyefenyő őserdők is alig van már, csupán ősbükkösökben bővelkedünk.

Azonban hasonló tanulmányokat nemcsak őseredeti, de mindenemű erdőben lehet és kell is végrehajtani. *Fekete Lajos.*

Könyvismertetés.

Birtokpolitika. Irta: *Elek István* m. kir. erdőmérnök. Kiadja Borsod, Gömör, Heves megyék erdészeti egyesülete. Ára 1 K. (Különlenyomat a „Magyar Erdész“-ből.)

Szerző munkája bevezető részében reámutat arra, hogy eddigi birtokpolitikánk s ugylátszik az új telepítési törvényjavaslat is inkább új gazdasági existenciák létesítésére törekszik, mint a kis- és középbirtokok viszonyainak rendezésére, pedig éppen ezen a téren van baj. A birtokok szétagoltsága mellett a kisgazda állattenyésztése teljesen a közlegelőkre van utalva. Ezek azonban vagy már eredetileg e célra alkalmatlan területen jelöltettek ki, vagy gondozatlan, kizsartott állapotban vannak. Nagy részüket elfoglalták egyesek s ezt az állapotot a kataszter és a telekkönyv is szentesítette. A meddig a legelők gondozása csupán a vizmosások kötésére és befásítására szoritkozik, addig ezekkel sem lehet érdemleges eredményt elérni, dacára a reájuk fordított nagy áldozatoknak és munkának.

Kisgazdáink apró darabokban messze szétszórt birtokaikat jól megművelni nem tudják. A legelő rossz, rajta a trágya nagy része kárba vész, ennek következtében a kisgazda kellő téli takarmányról sem gondoskodhatik, földjeit nem trágyázhatja kellően. Vének ily viszonyok között a nép birtokszerzését megfelelő birtokrendezés nélkül elősegíteni.

A kisgazda sok helyen meredek, mezőgazdasági művelésre nem való földekbe öli munkaerejét; a völgybeli földeket pedig az erdőtől megfosztott hegyoldalokról lemosott föld önti el. Erdeje

kevés van a kisgazdának, így szalmával és trágyával tüzel, azt még ekként is elvonván gazdaságától. Szóval veszteséges gazdaságot űz népünk nagy része s így nincs mit csodálkoznunk a kivándorláson.

Ezeken a bajokon szerző a telepítéssel kapcsolatos birtokrendezés útján vél segíthetni, amely a legelő- és erdőterületekre még akkor is kiterjedne, ha egyébként a czélszerűen tagosított mezőföldek ily beavatkozást nem tennének szükségessé.

Legelőterületül a mezőgazdasági művelésre való földek $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{4}$ része volna kijelölendő. Az illetőségek egy, legfeljebb két tagban volnának kiadandók, a községi erdőterület pedig, ha kevesebb, legalább 500 holdra volna kiegészítendő. Erre a célra elsősorban a volt urbéresektől a regaléjogok módjára megváltandó erdőilletőségek, ezenfelül egyéb, az erdőgazdasági művelésre utalt területek, végre az 500 holdnál kisebb magánerdők volnának felhasználandók. Sőt ha így sem telik ki az 500 hold, a község kisajátítási jogot nyerhetne és bárki más erdejéből sajátíthatna ki megfelelő részt a maga erdőterületének gyarapítására.

Az 500 holdnál kisebb, de a község által magához nem váltott, valamint az 500 holdnál nagyobb magánerdőbirtokokból a szerző, aki nem barátja annak, hogy a holtkéz e birtokokat megszerezze vagy azok hitbizományokká alakíttassanak, u. n. örök erdőbirtokokat kíván alakítani, amelyek üzemtervszerű kezelésre volnának kötelezve és 500 holdnál kisebb részekre semmiesetre sem darabolhatók fel.

500 holdnál nagyobb magánerdőbirtokok maguk kérelmezhetnék, hogy erdejük ezen jogszabályok alá helyeztessék, illetőleg a szerző által örök erdőbirtoknak nevezett kategóriába soroztassanak. Ha ezt nem teszik, az állam kisajátítja birtokukat és azt, 500 holdnál nem kisebb részekben, jelentkező vevőknek eladja.*)

A jelenlegi kötött erdőbirtoknak ily 500 holdig feldarabol-

*) Miért e körülményesség? Ha az állam elég hatalmas és gazdag arra, hogy a jelenlegi magánerdőbirtokosokat kisajátítás útján birtokuktól megfoszssa, akkor elég hatalmasnak kell lennie arra is, hogy az üzemtervszerű gazdálkodásra és a feloszthatás korlátozására az eredeti birtokosokat is kényszeríthesse. Ezzel elesik a kisajátítás és a birtokos csere procedurája és költsége.

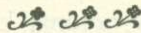

ható, de különben szintén tartamos gazdálkodásra kötelezett „örök erdőbirtokká“ való átalakulását szerző nem zárja ki.

A mű erőssége népies gazdálkodásunk dezolált állapotának ecsetelésében van, míg az orvoslás módjában megnyilatkozik a szerzőnek ismert radikalizmusa, amely vele a gyakorlati kivitel akadályait sokszor teljesen elfeledteti és arra indítja, hogy valamely eszméje érdekében a meglevő és elismert jót is, mint pl. jelen esetben a kötött erdőbirtokállományt ok nélkül megbolygassa. Az orvoslás súlypontja kétségtelenül mezőgazdasági téren keresendő s itt bizonyára radikális eszközökhöz kell nyulnia, az erdőterület azonban csupán a szükséges mértékben vonandó be a tagosítás keretébe; az u. n. örök erdőbirtokok létesítése helyett pedig sokkal megfelelőbb és jogilag még mindig enyhébb és olcsóbb volna az üzemtervszerű gazdálkodásnak eszmeként az irodalomban már felvetett általánosan kötelező kimondása és a feloszthatás korlátozása, mint a rengeteg pénzáldozatok árán keresztül viendő, erőszakos, a jogbiztonság alapjait is megtámadó birtokoscseré.

Bund Károly.

Adóügyi tanácsadó. Összeállította *Hollady Nándor*. Megjelent a Köztelek Olcsó Könyvtárában. Ára 50 f. Rövid kivonatban, a magyar kisgazda igényeinek megfelelő terjedelemben ismerteti az új adótörvényeket.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

I.

HIRDETMÉNY.

A folyó évi őszi erdőszeti államvizsgálat október hó 25-én s az erre következő napokon fog a fenálló szabályzat értelmében Budapesten megtartatni.

Budapest, 1909. évi szeptember hó 29-én.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.